

YOSH AVLODNI TARBIYALASHDA MUSIQANING O'RNI

Buxoro davlat universiteti
Musiqa ijrochiligi va madaniyat kafedrası
o'qituvchisi **S.B. Hamitova**, 12-2-vokal 20-guruh
4-bosqich talabasi **Turdiyeva Aziza**

Annotatsiya: Ushbu maqolada yoshlarning tarbiyasida-musiqaning o'rni va ahamiyati to'g'risida to'liq yoritib berilgan. Musiqadagi so'zlarning va tovushlarning ma'nolari haqida ham aytib o'tilgan. Ayni paytda respublika miqyosida yoshlarning ta'lim va tarbiya olishiga hukumat tomonidan katta e'tibor qaratilmoqda. Ko'plab pedagog izlanuvchilarning ham asosiy maqsadi ta'lim va tarbiyaning o'quvchilar tomonidan qabul qilinishi, ko'rsatgichini oshirishga qaratilgan bo'lib, ushbu maqolada milliy musiqaning yoshlarlar ongini o'stirish va tarbiyalashdagi o'rni nazariy va qiyosiy tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: milliy musiq, ohang, tarbiya, hayotiy, insoniy, jamiyat, ta'lim

Musiq tarbiyasi - insonning ruhiy olami, nozik his - tuyg'ulari, ichki kechinmalari va ijtimoiy faoliyatini boshqarishda yosh avlodga shodlik va ilhom baxsh etib, ularning aqliy, ahloqiy rivojlanishiga, badiiy va ma'naviy tarbiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ajdodlarimiz asrlar davomida musiqaning qudratiga tahsinlar o'qiganlar. Ular o'z munosabatlarida, mehnat faoliyatlarida, hayotda undan bahramand bo'lganlar, ezgu niyatlarini amalga oshirganlar. Ayniqsa, kattalar hamisha o'z farzandlarini uylab yashaganlar, mehnat va ijod bilan shug'ullanganlar. Bu jarayon ularda bola va uning takdiri to'g'risida qayg'urish majburiyatining tabora chuqurlashuvi tarzida kechib, talay qo'shiqlarning to'qilishiga sabab bo'lgan. Chaqaloqni parvarish etish mas'uliyati behad katta bo'lgan. Onalar ana shu murakkab ma'suliyatni o'z zimmalariga olganlar. Bu yo'lda qo'shiq ularga madadkor bo'lgan.

Bolalarni qo'shiq bilan uxlatganlar, yig'lasa kuylab ovutganlar, erkalaganlar, hatto qo'shiq bilan chaqaloqqa dahldor rasm - rusumlarni bajarganlar. Shu tariqa allalar, aytim - olqishlar, ovutmacholqlar, erkalamalar, qiziqmasholqlar yuzaga kelgan. Shuni ham aytish zarurki, allalar, aytim olqishlar, ovutmacholqlar, erkalamalar, qiziqmasholqlarning ijod etilishida barcha kattalar: otalar, buvilar, bobolar, amma-yu xolalar qatnashgan bo'lsalarda baribir, onalar etakchi o'rinda bo'lganlar. Shu bois, musiq bolalarga faol emotsional ta'sir ko'rsatib, ularning ruhiyatini va fiziologiyasini o'zgartira oladi. Chunki, musiq hayotni va kelajakni aks ettiradi. Inson musiqani ona allasi orqali idrok etib, umrbod musiqadan zavq oladi va madad topadi.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng, milliy - ma'naviy qadriyatlarimiz qatorida ko'p asrlik musiqiy merosimizga ham alohida e'tibor berila boshlandi. Endilikda xalqimizning ajoyib xilma - xil va bir - biridan go'zal mahalliy musiqiy an'analaridan, mumtoz musiqaning yuksak durdonalaridan, maqom namunalaridan ma'naviy zavq olish, ruhiy bahramand bo'lish imkoniga ega bo'ldilar. Bu an'analar esa uzoq davrlar mabaynida shakllangan bo'lib ular xalqimizning turli sharoitlaridagi turmush tarzi, mehnat mashg'ulotlari, urf odat va bayramlari kabi jarayonlar bilan bog'liqdir. Shu bois, barcha o'quv fanlari qatorida musiqiy ta'limda ham davlat ta'lim standartining joriy etilishi milliy musiqiy meroslardan to'laqonli foydalanish imkoniyatini beradi. Milliy musiq ta'limining asosiy maqsadi barkamol avlodni milliy musiq me'rosimizga vorislik qiladigan, bilimli, sog'lom yoshlarni tarbiyalash va ularni Ona - Vatanga bo'lgan mehru muhabbatini oshirishdan iborat. Shu bilan birgalikda har bir o'quvchining

musiqiy iqtidorini, san'atga bo'lgan ishtiyoqini yanada oshirish musiqa ta'limining asosiy vazifasidir.

Mazkur maqsadni amalga oshirishda ta'lim mazmuni va o'qitish uslubiyotini takomillashtirishda musiqa ta'limining milliy, an'anaviy va hozirgi zamon yutuqlariga hamda ilg'or tajribalarga ijodiy tayanish maqsadga muvofiqdir. Respublika umumta'lim maktablari va Oliy o'quv yurtlaridagi ta'lim tarbiya jarayoni ham shaklan, ham mazmunan jahon andozalariga yaqinlashtirilmoqda. Jumladan, o'quv rejalari dasturlari, darsliklar va boshqa qo'llanmalar qayta ishlanib takomillashtirilmoqda. Barkamol avlod tarbiyasiga jiddiy e'tibor berish, ularni musiqiy merosimizga hurmat hissini muhabbatga, qiziqishga, mehrga aylantirish musiqiy ta'lim oldida turgan asosiy vazifalardan biridir. Musiqa o'qituvchisi o'z kasbiga va bolalarga mehr qo'ygan madaniyatli, keng dunyo qarashli, mohir ijrochi, musiqa san'atiga kasbiy qiziqishda bo'luvchi, kishilar bilan ishlay oladigan, yaxshi tashkilotchi, san'atning hamma turlari, ularning umumiy ta'rifi va tarixi bilan tanish bo'lishi, xalq ta'limi sohasida musiqiy cholg'u asbobi, dirijyorlik, musiqa tarixi, qo'shiq kuylash sirlari, vokal xor malakalari haqida darslar bera oladigan bilimli, tajribali, xonanda, dirijyor, jo'rnavozchi, bir so'z bilan aytganda musiqa nazariyotchisi va musiqa asboblarida mohir ijrochi bo'lmog'i lozim.

U davlat ta'lim standarti asosida dars ishlanmalarini va xo'jjatlarini yozuvchi, musiqa madaniyati darslarini innavasion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil eta olishi zarur. Tabiiyki, odob – gahloq o'qituvchi shaxsning eng muhim fazilati sanaladi. Musiqa o'qituvchisi ham odobli, tarbiyali, madaniyatli va o'quvchilarga nisbatan mehribon murabbiy bo'lishi, jamiyatning ilg'or shaxsi bo'lishga intilishi, davr talabini tushunish, san'atimiz va madaniyatimiz istiqbolini his eta olishi, yuksak musiqa madaniyatiga ega faol targ'ibotchi bo'lishi lozim. Bundan tashqari, musiqa o'qituvchisi mutaxassisligini egallagan har bir shaxs musiqa o'qituvchisi bo'lish bilan birga "San'atkor" hamdir. Musiqa o'qituvchisi o'z fanini jon dildan sevishi, bolajonlarni hurmat qilib, mehr bilan musiqa darslarini olib borishi o'z faoliyatida pedagogika, psixologiya, musiqa uslubiyoti etika va nafosat tarbiyasini uyg'unlashtira olishi milliy musiqamiz qonuniyatlarini, madaniy merosimizni, yosh avlod ongiga to'g'ri va sodda qilib etkaza olishi musiqa o'qituvchisi oldiga qo'yilgan vazifalar jumlasiga kiradi.

Hozirgi zamon musiqa o'qituvchisi pedagogik muloqat ustasi bo'lishi, har qanday vaziyatda ham pedagogik ta'sir usullaridan unumli foydalanish qobiliyatga ega bo'lmog'i lozim. Shuningdek, musiqa o'qituvchisi ilmiy tafakkur egasi, ilg'or tajribalar shaydosi, izlanuvchan - ijodkor bo'lib, musiqa o'qitishning yangi shakl va usullarini kashf etishga intiluvchan bo'lishi talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Toshqulovich, P. R., & Ugli, K. J. S. MUSIQA O'QITUVCHISI VA UNING KASBIY MAHORATI. // Academic research in educational sciences, 2020. (4), 703-712.
2. Қораев, С. Б. Профессионал таълимда ўқув амалиётларини ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари. // Academic research in educational sciences, 2020.
3. Hamitova Sunbula Bahodir qizi. (2024). Performance of national and foreign classical works on the stage of the Theater of Young Audiences.
4. Hamitova Sunbula Bahodir qizi. (2024). Yosh tomoshabinlar teatri sahnasida milliy va xorijiy klassik asarlarning sahnalashtirilishi.

5. Хамитова С. Б. Художественные и идеологические проблемы в репертуаре театра // Miasto Przyszłości. – 2023. – Т. 43. – С. 88-91.

6. Сунбула Б. Хамитова РОЛЬ ТЕАТРА В ФОРМИРОВАНИИ МИРОВОЗЗРЕНИЯ И ДУХОВНОСТИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ // Inter education & global study. 2024. №3 (2). URL:

7. Ражабов, Тўхтасин Ибодович. “Совершенствование Механизма Духовно-Нравственного Формирования Учащихся Через Народные Музыки И Песни.” Miasto Przyszłości 29 (2022): 363-367.

8. Rajabov, Tuxtasin Ibodovich. “Pedagogicheskie vozmojnosti ispolzovaniya detskix folklornyx pesen v duchovno-nravstvennom vospitanii mladshix shkolnikov.” Vestnik nauki i obrazovaniya: 5-2.

9. Rajabov, Tuxtasin Ibodovich, and Uktam Rasulovich Ibodov. “Obespechenie natsionalnogo naslediya v obuchenii pesnyam buxarskogo detskogo folklora na urokax muzyki.” Vestnik nauki i obrazovaniya (2020): 21-2.

10. Rajabov, Tuxtasin Ibodovich. “ticheskaya klassifikatsiya uzbekskoy detskoy narodnoy muzyki i igr.” Nauka, obrazovanie i kultura 3 (2020): 47.

11. Madrimov, Bakhran Khudoynazarovich, and Tokhtasin Ibodovich Rajabov. “Uzbek Ceremonial Folklore and its Characteristics.” Nexus: Journal of Advances Studies of Engineering Science 1.4 (2022): 53-56.

12. Rajabov, To‘xtasin Ibodovich, and Bexruz Hamidovich Boltaev. “Al-Forobiy Va Ibn Sino Sharq Musiqiy Ta’limotida “Iyqoot” Usullari Nazariyasi Asoslarining Zamonaviy Tasnifi.” “ONLINE-CONFERENCES” PLATFORM. 2022.

13. Rajabov, To‘xtasin. “UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA O ‘ZBEK MUSIQA FOLKLORINI O ‘RGATISH DOLZARAB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA.” IJODKOR O‘QITUVCHI 2.21 (2022): 21-31.

14. Rajabov, To‘xtasin. “UZLUKSIZ TA ‘LIM TIZIMIDA OZBEK MUSIQA FOLKLORINI ORGATISH DOLZARAB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. IJODKOR O ‘QITUVCHI JURNALI. 5 Sentyabr.” (2022).

15. Ibodovich, Rajabov To‘xtasin, and Raximov Abdurasul Ravshan O‘g‘li. “XALQ MUSIQA IJODIYOTINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA MUSIQA SAN’ATI FIDOYILARINING FAOLIYATI XUSUSIDA.” Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali 2.5 (2022): 28-32.

16. Rajabov, To‘xtasin Ibodovich, and Bexruz Hamidovich Boltaev. “Al-Forobiy Va Ibn Sino Sharq Musiqiy Ta’limotida “Iyqoot” Usullari Nazariyasi Asoslarining Zamonaviy Tasnifi.” “ONLINE-CONFERENCES” PLATFORM. 2022.

17. Rajabov, Toxtasin Ibodovich. “UZLUKSIZ TALIMDA FOLKLOR QO‘SHIQLARINI IJRO ETISHHIG O‘ZIGA XOS USLUBLARI.” Scientific progress 1.5 (2021): 581-585.

18. Ibodovich, Rajabov Tukhtasin. “The Educational Significance of Children’s Folk Songs in Music Culture Lessons.” European Scholar Journal 2.6 (2021): 139 141.

19. Rajabov, To‘xtasin Ibodovich, and Sabina Sayfiddin qizi Safoeva. “5-7-SINF O ‘QUVCHILARINI XALQ OG ‘ZAKI IJODI VOSITASIDA MUSIQAGA QIZIQISHINI TAKOMILLASHTIRISH METODIK MUAMMO SIFATIDA.” BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI 2.10 (2022): 392-400.

20.Rajabov, To‘xtasin. “UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA O ‘ZBEK MUSIQA FOLKLORINI O ‘RGATISH DOLZARAB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA.” IJODKOR O‘QITUVCHI 2.21 (2022): 21-31.

21.Rajabov, To‘xtasin Ibodovich, and Sabina Sayfiddin qizi Safoeva. “MUSIQA MADANIYATI TA’LIMIDA MUSIQIY SAVODXONLIK FAOLIYATINING TUTGAN O ‘RNI.” TA’LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIIY JURNALI 2.10 (2022): 423-431.

22.Istat M. R., Ibodovich T. R. O ‘QUVCHILAR MUSIQA TARBIYASIDA BUXORO FOLKLOR QO ‘SHIQLARIDAN FOYDALANISH //Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 224-232.

23;Ibodovich T. R. et al. BOSHLAG ‘ICH (1-4 SINFLARDA) MUSIQA TINGLASH FAOLIYATINING PEDAGOGIK AHAMIYATI //Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 214-223.

24.Ibodovich T. R., Hamidovich B. B. MILLIY MAQOM SAN’ATI VA MA’NAVIYATINING YOSHLAR TARBIYASIDAGI O ‘RNI //Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi. – 2024. – T. 2. – №. 2. – C. 206-213.

25.Ibodovich T. R. Xalq qo ‘shiqllari vositasida o ‘quvchilarning ma ‘naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirishning pedagogik asoslari //Journal of Universal Science Research. – 2023. – T. 1. – №. 12. – C. 324-332.

26.Ibodovich T. R. Xalq og‘zaki poetik ijodining tarixi va o‘ziga xos xususiyatlari //TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN. – 2023. – T. 1. – №. 4. – C. 144-155.

27.Rajabov, T. I., & Ibodov, O. R. (2021). O‘zbek Xalq Musiqa Merosda O‘quvchilarni Vatanparvalik Ruhida Tarbiyalash Vositasi. IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIIY JURNALI, 1(6), 139-145.

28.Ражабов, Т. И. (2021). Ўқувчи-ёшларга ўзбек миллий мусиқа фольклори намуналари воситасида эстетик тарбия бериш. Science and Education, 2(11), 1094-1103.

29.Ражабов, Т. И. (2023). Совершенствование Механизма Духовно-Нравственного Формирования Учащихся Через Узбекские Народные Песни. Miasto Przyszłości, 33, 167-176.

30.Раджабов, Т. И. (2019). Описание вековых ценностей в песне” туговое дерево-балх” и его место в воспитании учащейся молодежи. In Россия-Узбекистан. Международные образовательные и социально-культурные технологии: векторы развития (pp. 70-71).

31.Ражабов, Т. И. (2020). Педагогические возможности использования детских фольклорных песен в духовно-нравственном воспитании младших школьников. Вестник науки и образования, (5-2 (83)), 34-37.

32.Ражабов, Т. И. (2021). Усовершенствование научно-методических возможностей обучения бухарским детским фольклорным песням в средней общеобразовательной школе. Наука, техника и образование, (2-2 (77)), 84-86.

33.Ражабов, Т. И., & Ибодов, У. Р. (2020). Обеспечение национального наследия в обучении песням бухарского детского фольклора на уроках музыки. Вестник науки и образования, (21-2 (99)), 55-58.

34.Ражабов, Т. И. (2020). Тическая классификация узбекской детской народной музыки и игр. Наука, образование и культура, (3 (47)), 61-63.

35.Rajabov, T. I. (2023). Distinctive Features of Folk Songs that Serve in the Spiritual and Moral Formation of Bukhara Pupils. Pioneer: Journal of Advanced Research and Scientific Progress, 2(3), 59-68.

37.Rajabov, T. I., & qizi Safoeva, S. S. (2022). 5-7-SINF O 'QUVCHILARINI XALQ OG 'ZAKI IJODI VOSITASIDA MUSIQAGA QIZIQISHINI TAKOMILLASHTIRISH METODIK MUAMMO SIFATIDA. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(10), 392-400.

38.Ражабов, Т. И. (2022). Совершенствование Механизма Духовно-Нравственного Формирования Учащихся Через Народные Музыка И Песни. Miasto Przyszłości, 29, 363-367.

39.Ражабов, Т. (2023). O 'zbek bolalar musiqiy o 'yin folklorining mavzuviy tasnifi. Общество и инновации, 4(5/S), 340-345.

C M R T